

Jak vzniká mezinárodní smlouva

V souvislosti s uzavíráním mezinárodních smluv se ve zpravodajství veřejných sdělovacích prostředků můžeme setkat s pojmy jako ratifikace, parafování, podpis nebo výměna diplomatických nót. Co však tyto jednotlivé pojmy znamenají a jak každý z nich samostatně a všechny ve vzájemné souvislosti vytvářejí projev společné vůle smluvních států se pokusíme vysvětlit na následujících řádkách.

V souvislosti s uzavíráním mezinárodních smluv se ve zpravodajství veřejných sdělovacích prostředků můžeme setkat s pojmy jako ratifikace, parafování, podpis nebo výměna diplomatických nót. Co však tyto jednotlivé pojmy znamenají a jak každý z nich samostatně a všechny ve vzájemné souvislosti vytvářejí projev společné vůle smluvních států se pokusíme vysvětlit na následujících řádkách.

Pokud bychom se chtěli zabývat otázkou, kdo nejčastěji vyvíjí iniciativu k zahájení jednání o uzavření mezinárodních (lépe by mělo být mezistátních) smluv, musíme konstatovat, že se tak dle druhu smluv děje z iniciativy jednotlivého státu (zejména u dvoustranných smluv o přátelských stycích, bezvívovém styku, úpravě společných hranic apod.), nebo z podnětu mezinárodních organizací v oblastech, jejichž rozvoj jim byl dán do vínku (např. tedy u smluv o lidských právech, kolektivní bezpečnosti, odzbrojení, unifikaci úprav určitých institutů v právních rádech jednotlivých států atd.).

Z psaných pramenů mezinárodního práva jsou pro oblast uzavírání mezinárodních smluv nejpodstatnější Vídeňská úmluva o smluvním právu z 23. května 1969, která upravuje oblast smluv uzavíraných mezi státy (včetně zakládacích smluv mezinárodních organizací) a Vídeňská úmluva o smluvním právu mezinárodních organizací z r. 1986, která zahrnuje problematiku smluv mezi státy a mezinárodními organizacemi a mezi těmito organizacemi navzájem. Pokud bychom použili definici uvedenou v čl. 2 první ze jmenovaných úmluv, pak za smlouvu budeme považovat „mezinárodní dohodu, která je uzavřena mezi státy písemnou formou a řídí se mezinárodním právem, bez ohledu na to, zda je sepsána v jediném dokumentu, nebo ve dvou či více souvisejících dokumentech a má-li jakékoliv pojmenování.“ V zásadě lze tedy říci, že není podstatné, zda je konkrétní smlouva označována jako smlouva, úmluva, pakt, protokol, charta apod.

V otázkách rozlišení pojmů, jejichž objasnění jsme si vytýčili za cíl, nám však tento pramen nebude příliš platný, jelikož ve shodném článku pouze říká, že ratifikace, přijetí, schválení nebo přístup značí v každém případě takto pojmenovaný mezinárodní úkon, jímž stát v mezinárodním měřítku projevuje svůj souhlas být vázán smlouvou. Musíme se tedy obrátit na teorii a zejména praxi mezinárodních vztahů a mezinárodního smluvního práva.

Vycházejme tedy z toho, že v libovolném městě probíhá jednání oprávněných zástupců států, kteří mají za úkol sjednotit určitou problematiku dosud v jednotlivých státech rozdílně upravovanou. Jedna ze stran (zpravidla svolavatel jednání) navrhne text výsledného dokumentu a tento je v průběhu jednání rozebírán a průběžně upravován dle shodné vůle jednajících zástupců států (respektive většinou dle vůle určité většiny těchto zástupců). Po více či méně náročných jednáních, kdy ještě vynecháváme alternativu, že ke společnému výsledku z důvodů příliš rozdílných názorů ani nedojde, je vytvořen kompromisní text budoucí smlouvy. Na důkaz toho, že došlo k takové shodě je pak tento výsledek podepsán vyjednavacími jednotlivých států. Takový akt lze označit za autentifikaci (ověření) smlouvy a daný text se tak stává definitivním a původním. K tomu, aby se zdůraznil předběžný

charakter takové shody, může podpisu předcházet neformální parafování, kdy je text pouze označen iniciálami vyjednavců. Samotný podpis může zároveň vyjadřovat (pokud se na tom státy dohodly, je to stanoveno touto smlouvou apod.) i vůli státu být touto smlouvou vázán.

V okamžiku ověření výsledného textu dochází velmi často k přesunu jednání o takové smlouvě na půdu parlamentu příslušného státu (pokud tak stanoví základní zákon – ústava tohoto státu), kde volení zástupci lidu dávají souhlas s uzavřením respektive přistoupením k této smlouvě. Poté následuje několik možných variant projevení definitivního souhlasu státu být sjednaným textem smlouvy vázán.

Ratifikací se rozumí formální akt hlavy státu, zpravidla po udělení výše zmíněného souhlasu parlamentu, která podpisem ratifikační listiny prohlašuje, že její stát chce dodržovat text smlouvy. U dvoustranných smluv pak následuje výměna ratifikačních listin mezi smluvními stranami, u vícestranných smluv jsou takové listiny obvykle uloženy u depositáře určeného touto smlouvou, který informuje všechny smluvní strany o všech záležitostech se smlouvou souvisejících (tedy například o přistoupení dalších států apod.).

Přistoupení značí definitivní přijetí závaznosti smlouvy státem, který se neúčastnil vypracovávání návrhu textu této smlouvy a ani tento nepodepsal. Takové přistoupení je však samozřejmě možné pouze u smluv, které to připouštějí. Přijetí je pak zjednodušenou formou ratifikace nebo přistoupení ke smlouvě.

Někdy se lze v mezinárodně právní praxi ještě s pojmem schválení smlouvy (například když je podepisována s výhradou schválení). Jedná se zejména o případ, kdy takovou smlouvu sjednává příslušný člen vlády (ministr) v oblasti svého resortu nebo vláda jako celek, ale pro vyjádření souhlasu státu být vázán smlouvou je později nezbytné ještě schválení parlamentem.

Okamžik ukončení postupu uzavření smlouvy nemusí však nutně být okamžikem skutečného vstupu dotčené smlouvy v platnost. Pro toto žádoucí vyústění celého procesu může být například vyžadována ratifikace určitým počtem států, či uplynutí stanoveného přípravného období.

Použitá literatura:

Potočný, M., Mezinárodní právo veřejné – zvláštní část, 2. vyd., Praha, C.H.Beck, 1999

Potočný, M., Ondřej, J., Obecné mezinárodní právo v dokumentech, Praha, C.H.Beck, 2000

Seidl-Hohenveldern, I., Mezinárodní právo veřejné, 1. vyd., Praha, ASPI Publishing, 2001

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)

- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)